

Citace záznamu

Vladislava Říhová, Zámek Tatenice, Prostor v přízemí severního křídla, *Renesanční a manýristické štukatéřství v Čechách a na Moravě* (online databáze), <https://stuky.upce.cz/node/979>, vyhledáno 19. 4. 2024.

Zámek Tatenice, Prostor v přízemí severního křídla

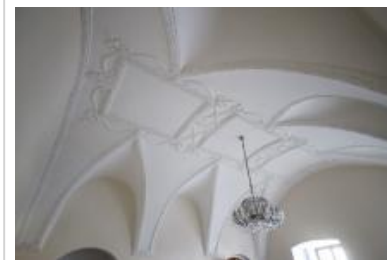
Číslo záznamu: 979

Bližší určení díla: Dekorativní výzdoba klenby prostoru položeného východně od průjezdu v přízemí severního křídla

Památkově chráněno, č. úskp: 38074/6-4085

Umístění: Přízemí severního křídla zámku, východně od průjezdu

Datce: Kolem roku 1606

Tatenice, zámek, klenba v prostoru přízemí severního křídla (Jakub Kmošek, 2017)

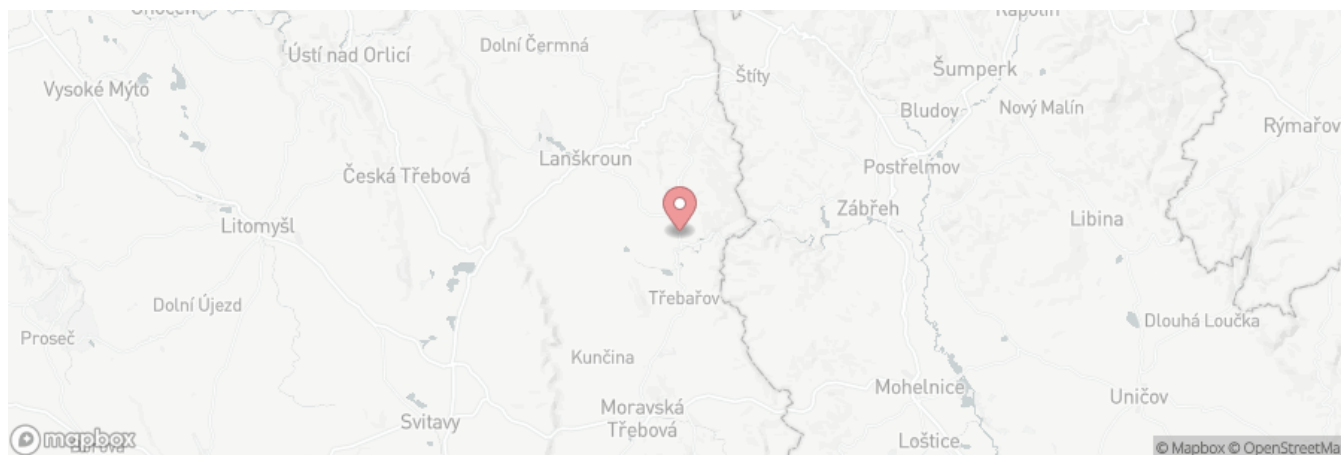
Anotace

Dvoupodlažní objekt renesančního zámku byl vybudován v roce 1606 pro Ladislava Velen z Žerotína. Původně čtyřkřídla dispozice byla při demolcích a radikální rekonstrukci 80. let 20. století upravena do současné podoby se severním a navazujícím východním křídlem. V interiéru se zachovalo 8 místností s autentickou, z části rekonstruovanou výzdobou tvořící bohaté dekorativní systémy tvořené z vytlačovaného a vyřezávaného štuky.

Abstract

The two-storey Renaissance chateau was built in 1606 for Ladislav Velen of Žerotín. The original four-wing layout was modified during demolition and radical reconstruction in the 1980s to its present form with a northern and adjoining eastern wing. The interior preserves 8 rooms with authentic, partly reconstructed decoration consisting of rich decorative systems made of extruded and carved stucco.

Kraj	Okres	Obec	Katastr
Pardubický kraj	Ústí nad Orlicí (okres)	Tatenice	Tatenice
Ulice, čp. / č. o. 86		GPS 49.867649677671, 16.698140501976	

Technika štuky	Materiálová skladba	Povrchové úpravy	Původnost
Vytlačovaný a vyřezávaný štuk		monochromie (stávající stav) Monochromní bílý nátěr	Původní stav s druhotnými zásahy

Uměleckohistorický popis

Zámek Tatenice má podobu dvoukřídlé jednopatrové stavby. Jeho současná dispozice je výsledkem radikální rekonstrukce 80. let 20. století a řady demolí, které v původně pravidelně vybudovaném areálu probíhaly už od konce 18. století. Původní tvrz (integrovanou v dnešním východním křídle) zakoupil v roce 1600 majitel moravskotřebovského panství Ladislav Velen ze Žerotína. V roce 1606 ji nechal přestavět na zámek s pravidelnou tříkřídlou dispozicí a arkádovým nádvořím. V této době vznikly také náročné štukové dekorace, které se v části prostor přízemí i patra zachovaly dodnes. Z publikovaného půdorysu přízemí budovy (Plaček 1996, s. 339) je patrné, že jednodušší štukovou výzdobu na hranách lunet a v geometrických zrcadlech ve vrcholu klenb bylo možné najít i v prostorách dnes již strženého západního křídla. Zachované prostory se štukovou výzdobou najdeme především v severním křídle a v sousedící severní partii východního křídla. Celkem se jedná o osm místností v obou podlažích zámku.

Obdélný prostor je přiřazen východně k průjezdu ve středu dispozice severního křídla. Vstupuje se sem nově proraženým průchodem z průjezdu, původní vstup byl situován v západní části jižní stěny a vedl do arkády. V severní stěně jsou situovány dva okenní otvory. Místnost je zaklenuta mírně stlačenou valenou klenbou se třemi páry protilehlých trojbokých výsečí. Základem štukové kompozice jsou plastické pásy z vytlačovaného dekoru tvořené kombinací dvou ornamentů - po stranách perlovce a uprostřed průběžného „řetězu“. Tento dekor rámuje výseče i náběhy klenb. Ve vrcholnici klenby je umístěn sled tří obdélných zrcadel spojených mezi sebou pásy. Zrcadla jsou rámována volutami a stylizovaným vegetabilním dekorem z tenkých plochých lišt vyřezávaného štku.

Výzdoba tatenického zámku souvisí s okruhem dalších podobných realizací z moravskotřebovského a sousedního zábřežského panství. Tato území vlastnil na počátku 17. století Ladislav Velen ze Žerotína, s jehož stavební aktivitou můžeme vznik štukatur spojovat. Podobné dekorativní systémy a shodné formy pro drobné štukové prvky (totožné lví a andělčí hlavičky atp.) byly použity na klenbě kostela sv. Jiří v Kunčíně (kolem 1610), v městském domě čp. 146 v Moravské Třebové, v dekoracích tvrze v Nemili a v podvěží kostela sv. Jiljí ve Svitavách. Dekorativní aparát odkazuje především ke slezským realizacím, jméno autora nebo stavební skupiny je dosud neznámé. Obdobné štukatury (nikoliv již prokazatelně stejné formy pro plastické prvky) najdeme také v Žerotínově městské rezidenci - manýristickém předdvorí zámku v Moravské Třebové (kolem 1615). Výstavbu tatenického zámku literatura spojuje se jménem moravskotřebovského stavitele Giovannioho Motally da Bonnamone (Plaček 1996, s. 338) a nověji hypoteticky také s okruhem prací stavitele Andrease Balzera ze slezské Nysy (Říhová 2011, s. 143), který působil na počátku 17. století v Moravské Třebové. Kompozičně i některými detaily (nikoliv však shodnými formami pro tlačené dekorace) jsou tatenické štukatury blízké realizacím z prostor zámku v Hranicích (Lejsková-Matyášová 1968).

Historické zásahy / opravy

Zámek vystavěný v roce 1606 ztratil v roce 1621 svou funkci. V dalších staletích sloužil pouze jako skladiště a sídlo úřednictva a jeho úpravám nebyla věnována větší péče. Neúdržba a následný požár dokonce vedly už na konci 18. století k demolici některých partií. V 80. letech 20. století proběhla radikální rekonstrukce exteriéru a interiéru zámku, v rámci níž byly štukatury upraveny, doplněny a nově barevně adjustovány. Pro tento zásah bohužel neexistuje žádná bližší dokumentace.

Současná monochromní úprava prostoru s bílým nátěrem plastických prvků i pozadí vznikla při rekonstrukci zámku v polovině 80. let 20. století. Nerespektuje původní barevné řešení, jehož podobu neznáme. Místnost byla před rekonstrukcí v 80. letech 20. století v polovině rozdělena východozápadně vedenou tenkou příčkou o tloušťce 18 cm. Malá část dekoru tedy může být nahrazena při rekonstrukci.

Můžeme předpokládat, že štukatury původně pravděpodobně dodržovaly barevný rozvrh kopírující systém v sousedním průjezdu s bílými plastickými prvky a kontrastní plochy pozadí kartuší s vypichovanými omítkami.

Literatura

Milada Lejsková-Matyášová, *Renesanční štuková výzdoba zámeckých interiérů v severomoravských Tatenicích*, in: Severní Morava 16, 1968, s. 31–35.

František Musil, Z dějin zámku v Tatenici, in: *Lanškrounsko, vlastivědný sborník Městského muzea Lanškroun*, 2011, s. 2–4.

Jarmila Krčálová, Renesanční architektura v Čechách a na Moravě, in: *Dějiny českého výtvarného umění*, II/1, Praha 1989, s. 25.

Miroslav Plaček, *Hrady a zámky na Moravě a ve Slezsku*, Praha 1996, s. 338–339.

Emanuel Poche, *Umělecké památky Čech* 4, T-Ž, Praha, 1982, s. 29–30.

Vladislava Říhová, Skupina štukatur počátku 17. století na Moravskotřebovsku, in: *Moravskotřebovské vlastivědné listy* 16, 2005, s. 24–31.

Vladislava Říhová, *Dílo sochařů, kameníků a štukatérů počátku 17. století. Moravskotřebovsko*, Litomyšl 2011, s. 27–28, 145–150.

František Spurný a kol., *Hrady, zámky a tvrze v Čechách, na Moravě a ve Slezsku. Severní Morava*, Praha 1983, s. 245.

Prameny

Archiv NPÚ – ÚOP Pardubice, spisová dokumentace Zámek Tatenice.

Archiv Katedry dějin umění FF Univerzity Palackého v Olomouci, Vladislava Říhová, *Sochařská výzdoba manýristické části zámku v Moravské Třebové*, (disertační práce), Olomouc 2007, s. 36–39.

Autoři záznamu

Vladislava Říhová

Datum poslední změny

26.5.2023

Fotodokumentace současného stavu

Tatenice, zámek, klenba prostoru v přízemí severního křídla (Lucia Krajčířová, 2021)

Tatenice, zámek, klenba prostoru v přízemí severního křídla (Lucia Krajčířová, 2021)

Tatenice, zámek, detail kombinace vyřezávaného a tlačného štuky zrcadla ve vrcholu klenby (Lucia Krajčířová, 2021)

Tatenice, zámek, detail kombinace vyřezávaného a tlačného štuky zrcadla ve vrcholu klenby (Lucia Krajčířová, 2021)

Tatenice, zámek, zrcadla ve vrcholu klenby (Lucia Krajčířová, 2021)